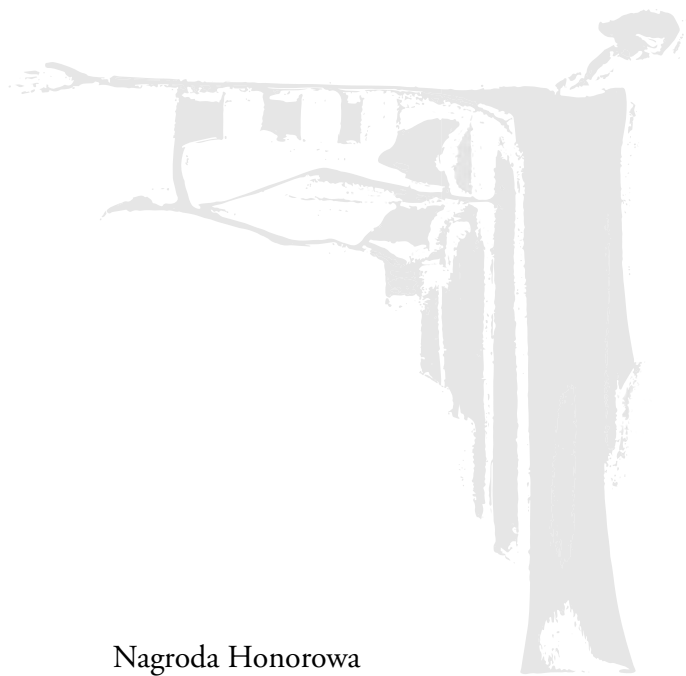

Nagroda Honorowa

„Świadek Historii”

Sylwetki laureatów

fot. Mariusz Kamieniecki

Abp Ignacy Tokarczuk

Arceybiskup Ignacy Tokarczuk urodził się 1 lutego 1918 r. w Łubiankach Wyższych koło Zbaraża. W 1925 r. rozpoczął naukę w szkole powszechnej, kontynuował ją w Państwowym Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Zbarażu. Po maturze, którą zdał w maju 1937 r. wstąpił do lwowskiego Seminarium Duchownego oraz został studentem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Studia przerwał wybuch II wojny światowej. Od września 1940 r. kontynuował studia w konspiracyjnym Seminarium Duchownym. Święcenia kapłańskie otrzymał 21 czerwca 1942 r. we Lwowie z rąk ks. abp. Eugeniusza Baziaka. 22 lutego 1944 r. cudem uniknął śmierci z rąk członków OUN-UPA. Dzień później wyjechał do Lwowa, gdzie pracował jako wikariusz w parafii pw. św. Marii Magdaleny oraz prowadził posługę duszpasterską w kościele filialnym we Lwowie–Kulparkowie. W październiku 1946 r. rozpoczął studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, w 1951 r. uzyskał stopień naukowy doktora filozofii. Pełnił funkcję asystenta na Wydziale Filozofii KUL, prowadził też zajęcia w Seminarium Duchownym w Lublinie. W proteście przeciwko wprowadzeniu na KUL komunistycznej organizacji młodzieżowej – Związku Młodzieży Polskiej – w 1952 r. zrezygnował z pracy na uczelni i wyjechał do Olsztyna. Tam do 1962 r. był wykładowcą w Seminarium Duchownym. Zorganizowanie bez zgody władz pielgrzymki studentów do Częstochowy w 1958 r. sprawiło, iż Wydział ds. Wyznań nie wyraził zgody na objęcie przez ks. Tokarczuka probostwa w Olsztynie. W 1962 r. ks. Tokarczuk objął Katedrę Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologicznym KUL. Biskupem przemyskim został 6 lutego 1966 r. 2 czerwca 1991 r. Jan Paweł II wyniósł ks. Ignacego Tokarczuka do godności arcybiskupiej, a 25 marca 1992 r. ustanowił go pierwszym metropolitą nowopowstałej metropolii przemyskiej.

Abp Ignacy Tokarczuk jest osobą zasłużoną dla upamiętnienia historii Narodu Polskiego. Jako ordynariusz diecezji przemyskiej od 1966 r. upominał się o prawa katolików w PRL, współpracował ze środowiskami opozycyjnymi, a także publikował w ramach tzw. drugiego obiegu oraz za granicą. W okresie jego pontyfikatu powstało bez zezwolenia władz komunistycznych około 400 świątyń. W wielu z nich umieszczono tablice pamiątkowe poświęcone niepodległościowemu podziemiu zbrojnemu i jednostkom wojskowym walczącym o suwerenność Polski. Abp Ignacy Tokarczuk zaangażował się również w proces ratowania cerkwi greckokatolickich w Polsce, za co otrzymał nagrodę Fundacji im. Janiny Ławruk z Montrealu. W okresie PRL abp Tokarczuk głosił kazania, w których piętnował działania komunistycznych władz. Otwarcie mówił o zamordowaniu przez Sowieców polskich oficerów w Katyniu. Niejednokrotnie odwoływał się do tradycji niepodległościowych II RP. Jako biskup przemyski w okresie PRL wspierał materialnie i duchowo funkcjonowanie tzw. kultury niezależnej. Zaangażował się w tworzenie filii KUL w Stalowej Woli. Na terenie diecezji przemyskiej, za jego aprobatą, organizowano Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej oraz Katolickie Dni Społeczno-Kulturalne. Aktywnie współpracował z Klubami Inteligencji Katolickiej. W 1988 r. utworzył Diecezjalną Radę Kultury. Wspierał publikacje wydawane poza cenzurą w ramach „Biblioteczki Przemyskiej”. Ważne miejsce w posłudze abp. Tokarczuka zajmuje pamięć o Kresach II RP, w szczególności o Zbarażu i Lwowie. Doprowadził do wydania w Rzymie w 1983 r. pracy ks. Wacława Szetelnickiego pt. *Zapomniany lwowski bohater ks. Stanisław Frankl (1903–1944)*. Ponadto ufundował tablicę pamiątkową ks. Stanisława Frankla w Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Królowej Polski

w Kałkowie–Godowie. Abp Tokarczuk ufundował tablicę upamiętniającą 15 mężczyzn zamordowanych przez OUN-UPA 22 lutego 1944 r. w Łubiankach Wyższych. 3 maja 2006 r. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński w uznaniu znamenitych zasług dla Ojczyzny, za działalność na rzecz przemian demokratycznych i wolnej Polski odznaczył abp. Tokarczuka najwyższym odznaczeniem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej – Orderem Orła Białego.

fot. Michał Wajda

Prof. dr hab. Janina Marciak-Kozłowska

Prof. Janina Marciak-Kozłowska urodziła się 15 listopada 1936 r. w Duńkowicach w powiecie jarosławskim w ówczesnym woj. lwowskim. Maturę zdała w 1954 r. w Prywatnym Liceum Ogólnokształcącym sióstr niepokalanek w Szymanowie. Studiowała fizykę na wydziale Matematyki–Fizyki i Chemii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Od 1963 r.

mieszka w Warszawie. W 1996 r. uzyskała tytuł profesora i pracuje w Instytucie Technologii Elektronowej, a w swoim dorobku naukowym ma ponad 200 prac z dziedziny fizyki stosowanej.

Prof. Janina Marciak-Kozłowska od wielu lat na terenie województwa podkarpackiego działa na rzecz upamiętniania bohaterów narodowych, a także wydarzeń z zakresu martyrologii Narodu Polskiego z lat 1939–1956. Formą *pamięci* są tablice na budynkach szkolnych i publikacje popularnonaukowe. Tablice przypominają o Golgocie Wschodu zesłańców Sybiru, Zbrodni Katyńskiej, żołnierzach ZWZ-AK oraz upamiętniają zamordowanych mieszkańców polskich wiosek pacyfikowanych przez Niemców. Na terenie województwa podkarpackiego Pani Profesor doprowadziła do odsłonięcia 15 takich tablic. Celem tych działań jest pomoc w patriotycznym wychowaniu młodego pokolenia oraz edukacja dzieci w zakresie historii II wojny światowej i zniewolenia komunistycznego. Prof. Marciak-Kozłowska współpracuje z Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie, Lublinie, Białymstoku i w Warszawie. Zasiada w Komisji do Spraw Historii, Wydawnictw i Pamięci Narodowej ZG ŚZZAK. 7 kwietnia 2008 r. Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – minister Janusz Krupski wyróżnił Panią Profesor Medalem „PRO MEMORIA”. 14 października 2010 roku Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa nadała Jej Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej. Pani Prof. została odznaczona Złotą Odznaką za Zasługi dla Miasta Jarosławia. Z jej inicjatywy powstała książka „Józef Marcinkiewicz. Genialny Matematyk – Męczennik Katynia” a w 2010 r. – w setną rocznicę urodzin – został on przyjęty za patrona Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Janowie koło Sokółki.

fot. Tomasz Sudol

Mirosław Majkowski
Przemyskie Stowarzyszenie
Rekonstrukcji Historycznej „X D.O.K.”

Mirosław Majkowski urodził się 13 sierpnia 1978 r. w Przemyśle. Od 2007 r. jest założycielem i prezesem Przemyskiego Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej „X-ego Dowództwa Okręgu Korpusu”. Jest organizatorem widowisk historyczno-teatralnych na terenie Przemyśla i regionu, które gromadzą tysiące widzów. Wśród nich znalazły się m.in. *„Operacja*

Barbarossa–bitwa o Przemysł” (2007 r.), rekonstrukcja historyczna „*Przemysł– wrzesień 1939*” (2008 r.), inscenizacja historyczna „*A mury runą...*”, przedstawiająca wydarzenia w Polsce od 1946 do 1989 r. (2009 r.). W lutym 2010 r. Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej „X D.O.K.” było głównym organizatorem wielkiego widowiska historyczno-teatralnego „Na nieludzką ziemię...”, które było częścią obchodów 70. rocznicy deportacji obywateli polskich w głąb Związku Sowieckiego. Mirosław Majkowski był reżyserem i scenarzystą rekonstrukcji historycznej „*Rok 1920*”, którą zrealizowano na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie w 2010 r.

Dzięki jego zaangażowaniu Stowarzyszenie stało się znane w Polsce i poza jej granicami. Za działalność na rzecz Sybiraków Mirosław Majkowski odznaczony został 19 września 2010 r. Odznaką Honorową Sybiraka przez Zarząd Główny Sybiraków w Warszawie. Współpracuje aktywnie z Centrum Kulturalnym w Przemyśle, Teatrem „Fredreum”, Instytutem Pamięci Narodowej Oddziałem w Rzeszowie, Domem Kultury „Sokół” w Strzyżowie, Urzędem Miasta w Lubaczowie, Tomaszowie Lubelskim, Nowej Dębie, Warszawie, Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej oraz wieloma przemyskimi szkołami i Związkiem Harcerstwa Polskiego. Jest autorem artykułów dotyczących turystyki w Przemyśle. Członkowie Stowarzyszenia, którego jest prezesem, realizują własny program edukacyjny „Z historią do szkół”, dbają o oprawę rocznic i świąt narodowych oraz zbierają relacje świadków z czasów II wojny światowej. W Przemyśle organizują cyklicznie „Marsz Rotmistrza Witolda Pileckiego” oraz Obchody „Narodowego Dnia Żołnierzy Wyklętych”.

fot. Igor Witowicz

Stanisław Szpunar

Pan Stanisław Szpunar urodził się 15 stycznia 1923 r. w Rzeszowie. W 1939 r. był uczniem I klasy II Gimnazjum w Rzeszowie. 1 maja 1940 r. jako podejrzany o działalność konspiracyjną został aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu na Zamku w Rzeszowie, a następnie przewieziony do Tarnowa. 14 czerwca 1940 r. wraz z grupą więźniów został przetransportowany

z więzienia w Tarnowie do KL Auschwitz, gdzie przebywał do 1945 r. (numer obozowy 133), a potem do obozów w Nordhausen, Bergen-Belsen. W kwietniu 1945 r. został uwolniony przez wojska alianckie. Stanisław Szpunar był w obozie Auschwitz świadkiem wystąpienia z szeregu ojca Maksymiliana Kolbego, który poprosił wówczas, aby zamiast współwięźnia – Franciszka Gajowniczka – na śmierć zabrano jego. W październiku 1945 r. powrócił do rodzinnego Rzeszowa, gdzie ukończył *II Państwowe Gimnazjum i Liceum im. S. Sobińskiego*. Studiował na Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Od 1949 do 1989 r. pracował w kilku instytucjach, m.in. w Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. Przez wiele lat był zaangażowany w działalność społeczną. Jest wieloletnim działaczem Podkarpackiego Zarządu Wojewódzkiego Związku Kombatanów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych w Rzeszowie. Odznaczony został Srebrnym Krzyżem Zasługi (1964), Złotym Krzyżem Zasługi (1970) oraz Krzyżem Kawalerskim OOP (1981) i licznymi odznaczeniami organizacyjnymi. Ponadto, otrzymał Krzyż Oficerski OOP (2000).

fot. Igor Witowicz

Franciszek Batory

Urodził się 23 maja 1929 r. w Weryni pow. Kolbuszowa. Liceum Ogólnokształcące, a następnie Państwowy Kurs Nauczycielski ukończył w Kolbuszowej. Naukę kontynuował w Studium Nauczycielskim w Brwinowie–Pszczelinie koło Warszawy, a następnie w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. Był nauczycielem–wychowawcą i kierownikiem internatów średnich szkół zawodowych w Mielcu, Jeleniej Górze i Weryni.

Przygotowywał programy wychowawcze i organizował samorządy uczniowskie. W latach 1972–1986 organizował krajowe konferencje metodyczne dla kierowników i wychowawców internatów. Od 1951 r. należał do Związku Nauczycielstwa Polskiego i angażował się w jego działalność, pełniąc w nim różne funkcje oraz organizując rozmaite przedsięwzięcia. Już w wieku 16 lat był represjonowany przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa za działalność niepodległościową, którą prowadził jego brat i trafił na dwa miesiące do aresztu PUBP w Kolbuszowej. W latach 1953–1955 był inwigilowany, a następnie wcielony do zasadniczej służby wojskowej i skierowany do pracy w kopalni węgla kamiennego w Dąbrowie Górniczej. Jest bratem Józefa Batorego, jednego z siedmiu działaczy IV Zarządu Głównego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”, zamordowanych w 1951 r. w więzieniu mokotowskim. Od wielu lat w szkołach Podkarpacia – gimnazjach, liceach, zespołach szkół zawodowych – przeprowadza „żywe” lekcje historii. Opowiada o historii najnowszej pielęgnując pamięć o Żołnierzach Wyklętych, czerpiąc doświadczenia z losów swojej rodziny. Motywem przewodnim jego społecznej działalności jest pamięć o bohaterach i zachowanie tożsamości narodowej. Odznaczony został między innymi: Krzyżem Zasługi dla ZHP (1972), Złotą Odznaką ZNP (1977), Krzyżem Kawalerskim OOP (1984), Krzyżem Oficerskim OOP (2000), Medalem KEN (2004) oraz wieloma odznaczeniami kombatanckimi. Jako długoletniemu nauczycielowi, pedagogowi, harcmistrzowi i aktywnemu działaczowi społecznemu, został mu przyznany tytuł „Zasłużonego dla miasta i gminy Kolbuszowa”.

fot. Ewa Mosur

Ksiądz Tadeusz Pater (Salezjanin)

Ksiądz Tadeusz Pater urodził się 13 maja 1933 r. w Rumnie koło Lwowa. W konsekwencji wydarzeń, które miały miejsce w Rumnie w 1944 roku, kiedy to nacjonaliści ukraińscy z formacji OUN-UPA zamordowali 40 Polaków, zmuszony został wraz z rodziną do opuszczenia rodzinnej miejscowości. W 1945 r. zamieszkał na Ziemiach Zachodnich, w Goszczu k. Oleśnicy. Wychowany został w tradycji religijnej i patriotycznej i taką

ideę realizuje jako kapłan i katecheta. Wstąpił do Zgromadzenia Salezjańskiego, 24 maja 1960 r. otrzymał święcenia kapłańskie i w tym samym roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym, które ukończył w 1965 r. jako magister chemii. Pracował w Szkole Salezjańskiej w Oświęcimiu i w wielu innych placówkach duszpasterskich, m.in. w Przemyśle. Od czasu 50. rocznicy wydarzeń w Rumnie podejmuje starania o upamiętnienie tego bolesnego wydarzenia. Działania księdza Tadeusza Patera zmierzają min. do ocalenia i upamiętnienia historii osób, tożsamości narodowej. Dzięki jego staraniom miejscowa społeczność ukraińska opiekuje się nekropolią w Rumnie. Podjął trud spisania kresowej historii swojej rodzinnej miejscowości, czego efektem są publikacje: *„Oczyrna i sercem. Wieś Rumno w latach 1939–1945”*, *„Listy o Kresach południowo-wschodnich”*, *„Rumno. Księga Rodzin Polskich w Rumnie w województwie lwowskim”*. Przyczynił się także do spisania wspomnień przez Tadeusza Pańczyszyna – naocznego świadka wydarzeń z 1944 r., któremu w rodzinie zamordowano 6 osób, w tym rodziców i dwoje rodzeństwa. Książka ukazała się pt. *„Rumno. Pomnik Pamięci 1944–1945”*. Ks. Tadeusz Pater zajmuje się także zbieraniem pamiątek wśród rodzin kresowych oraz organizuje pielgrzymki rocznicowe oraz wyjazdy edukacyjne na Kresy. Za swoją działalność odznaczony został Odznaką Honorowego Sybiraka, Honorową Odznaką Obrońcy Kresów Wschodnich II RP oraz Srebrnym i Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej.

